

De producteisen uit de norm voor valide exameninstrumenten

Oktober 2017

Kwartiermaker Validering Examens MBO

Inhoud

Toelichting norm	2
Solide basis	2
Toepassing norm in de drie routes	2
Producteisen	4
Algemeen	4
Dekking	4
Beoordeling	6
Cesuur	6
Informatie	7

Toelichting norm

Het doel van validering is om voorafgaand aan examinering te borgen dat er valide exameninstrumenten ingezet worden. Scholen kunnen via drie routes valide exameninstrumenten inzetten; via de inkoop bij gecertificeerde instanties, door zelf te construeren binnen de collectieve afspraken of door zelf geconstrueerde examens extern te laten valideren. Onafhankelijk van welke route wordt gekozen, dient een exameninstrument altijd valide te zijn. Om meerdere routes mogelijk te maken die leiden tot een valide exameninstrument is een solide basis nodig: een algemeen geldende set van afspraken om de kwaliteit van een exameninstrument te garanderen. In deze publicatie wordt ingegaan op de producteisen die onderdeel uitmaken van de norm.

Solide basis

De norm is opgebouwd uit de volgende drie elementen (zie figuur 1):

1. producteisen: eisen aan het individuele exameninstrument
2. proceseisen: eisen aan de werkwijze (processen) op basis waarvan de exameninstrumenten tot stand komen
3. organisatie-eisen: eisen aan de organisatie-inrichting van de instantie die de instrumenten ontwikkelt.

Deze publicatie is gericht op deel 1: de producteisen. De proces- en organisatie-eisen worden binnenkort in een aparte publicatie gedeeld.

Figuur 1: de norm onder de drie routes naar valide exameninstrumenten

Toepassing norm in de drie routes

De norm bestaat uit product-, proces- en organisatie-eisen. Voor de drie routes naar een valide exameninstrument wordt de norm op verschillende wijzen toegepast.

Toepassing norm route 1 'afname bij een gecertificeerde instantie'

In route 1 neemt een school voor een bepaalde kwalificatie valide exameninstrumenten af bij een gecertificeerde instantie. Om gecertificeerd te kunnen worden, wordt de instantie die de exameninstrumenten ontwikkelt, getoetst aan de hand van de norm. Voor certificering gelden alle eisen uit de norm: producteisen, proceseisen en organisatie-eisen.

Toepassing norm route 2 'zelf ontwikkelen binnen de collectieve afspraken'

De norm is van toepassing op route 2. Wanneer scholen zelf ontwikkelen binnen de collectieve afspraken, dienen de exameninstrumenten altijd te voldoen aan de producteisen van de norm. De proces- en organisatie eisen gelden als referentie voor de operationalisering van de 'Collectieve afspraken voor het construeren en vaststellen van exameninstrumenten' (juni 2016).

Toepassing norm route 3 'exameninstrumenten aanbieden voor externe validering'

In route 3 worden exameninstrumenten bij een daarvoor aangestelde validerende partij aangeboden ter validering. Externe validering vindt plaats op het niveau van het exameninstrument. Dat betekent dat bij externe validering per instrument toetsing aan alleen de producteisen van de norm plaatsvindt.

Producteisen

De producteisen zijn de eisen die aan een individueel exameninstrument worden gesteld. Een exameninstrument moet tevens voldoen aan het geldende Onderzoekskader 2017 van de inspectie. De norm die hier wordt gepresenteerd is congruent met dit kader. De producteisen uit de norm gelden niet voor de centrale examens en niet voor de verplichte externe examinering van beroepsvereisten. De vijf hoofdonderdelen van de producteisen van de norm zijn: algemeen, dekking, beoordeling, cesuur en informatie.

Er bestaan twee soorten exameninstrumenten:

1. valide exameninstrumenten met vaste examenopdrachten
2. valide exameninstrumenten met examenopdrachten + instructie om zelf opdrachten te vervangen

Indien sprake is van een exameninstrument met examenopdrachten + instructie om zelf opdrachten te vervangen, dient het instrument met opdrachten inclusief de instructie valide te zijn. De norm is voor beide soorten van toepassing.

Algemeen

Voordat wordt ingezoomd op specifieke eisen ten aanzien van het instrument zijn de volgende algemene eisen van toepassing op het exameninstrument:

- Er is duidelijk kenbaar gemaakt dat het gaat om een kwalificerend exameninstrument.
- Er is duidelijk gemaakt dat het gaat om een exameninstrument met vaste examenopdrachten of om een exameninstrument met instructie om zelf opdrachten te vervangen.
- Het is inzichtelijk op welke wijze met het beroepenveld is afgestemd over het exameninstrument, wat de relevantie van het betrokken beroepenveld is en wat het resultaat van de afstemming is.
- De instructie om zelf een examenopdracht te vervangen moet de school in staat stellen om de examenopdracht zo te construeren dat het leidt tot een valide exameninstrument. Het volgen van de instructie moet ertoe leiden dat het exameninstrument voldoet aan de producteisen van de norm.

Dekking

De producteisen tav dekking:

- Er is aangetoond welk onderdeel(en) van de kwalificatie het exameninstrument dekt. Hiertoe is een relatie gelegd tussen de kwalificatie-eisen en het exameninstrument.
- Voor de kwalificatie is er een herleidbaar examenresultaat per kerntaak:
 - Indien een exameninstrument een deel van een kerntaak dekt, dient de verhouding tot de andere exameninstrumenten, die samen de gehele kerntaak dekken, inzichtelijk te zijn.
 - Indien een exameninstrument kerntaakoverstijgend is, dient inzichtelijk te zijn hoe tot de examenresultaten per kerntaak wordt gekomen.

- Het exameninstrument examineert niet meer dan in de kwalificatie beschreven staat.
- De examenvorm sluit aan bij de te beoordelen inhoud.
- De context en de inhoud van het exameninstrument doen recht aan complexiteit, verantwoordelijkheid en zelfstandigheid op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.
- De inhoud (opdrachten, vragen) van het exameninstrument is voor één uitleg vatbaar, is passend bij de kwalificatie-eisen en ligt op het niveau van de beginnend beroepsbeoefenaar. Het taalgebruik is helder en past bij de doelgroep.
- Wanneer het exameninstrument uit meerdere examenonderdelen bestaat, past de omvang¹ van het onderdeel bij het belang van de kwalificatie-eisen.
- Het exameninstrument dekt de eisen van de kwalificatie. In de verantwoording bij het exameninstrument is aangegeven of, en waarom, dat middels het examineren van alle kwalificatie-eisen of middels representatieve examinering van de kwalificatie-eisen wordt gerealiseerd.
- Als er representatief wordt geëxamineerd dan gelden de volgende criteria:
 - de opvatting over het beroep / de beroepen waarvoor wordt geëxamineerd is afgestemd met het beroepenveld. De inhoud van het beroep is hierin leidend;
 - op basis van de opvatting over het beroep / de beroepen en de afstemming met het beroepenveld worden keuzes voor de examinering gemaakt;
 - indien sprake is van een keuze, dient deze representatief te zijn. Een representatieve keuze betekent dat het examen een juiste indicatie geeft van het (toekomstige) beroep wat betreft niveau, inhoud en complexiteit. Gemotiveerd wordt:
 - welke kwalificatie-eisen in ieder geval worden geëxamineerd. Examens of examenonderdelen hiervoor worden door alle deelnemers uitgevoerd;
 - welke overige keuzes zijn gemaakt voor de te examineren kwalificatie-eisen.
 - in sommige gevallen kunnen kwalificatie-eisen middels een steekproef worden geëxamineerd. Voor de steekproef gelden de volgende voorwaarden:
 - de kwalificatie-eisen waaruit een steekproef wordt getrokken zijn gelijkwaardig;
 - de steekproef kan niet uit kerntaken getrokken worden. De kwalificatie-eisen, waaruit een steekproef getrokken kan worden, zijn: werkprocessen, kennisaspecten, vaardigheden, gedragingen, situaties, handelingen of beroepscontexten;
 - de steekproef is onvoorspelbaar voor de deelnemer;
 - de omvang van de steekproef voor deze kwalificatie-eisen geeft de juiste indicatie van het (toekomstige) beroep wat betreft niveau, inhoud en complexiteit. Dit bepaalt het aantal examenonderdelen. *Alleen* in het geval de selectie van het aantal onderdelen voor de steekproef volkomen arbitrair is, kan minimaal $\frac{1}{3}$ als richtlijn worden aangehouden.

¹ Omvang in tijd en energie die in het betreffende onderdeel gestoken moet worden.

Beoordeling

De producteisen tav beoordeling:

- Ieder exameninstrument bevat een beoordelingsinstrument.

Figuur 2: onderdelen van een beoordelingsinstrument

- Het beoordelingsinstrument maakt een eenduidige en objectieve vaststelling of een deelnemer de eisen op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar beheerst mogelijk.
- Het beoordelingsinstrument bevat een beoordelingsvoorschrift voor de beoordelaar met instructies voor het beoordelen van een geleverde prestatie van een examenkandidaat.
- Het beoordelingsinstrument bevat een beoordelingsmodel, bestaande uit beoordelingscriteria en, waar nodig, een antwoordmodel.
- De beoordelingscriteria zijn eenduidig (voor 1 uitleg vatbaar, dus specifiek en/of waarneembaar) en volledig.
- De beoordelingscriteria zijn herleidbaar² tot de kwalificatie-eisen.
- De antwoordmogelijkheden passen bij de vraagstelling en beoordelingscriteria en opdracht passen bij elkaar.
- Het beoordelingsinstrument bevat een scoremodel dat inzichtelijk maakt hoe de (deel)waardering voor de betreffende geleverde prestatie van een examenkandidaat tot stand komt.
- Het scoremodel kent een evenwichtige puntentoekening (waardering) die recht doet aan het belang van de kwalificatie-eisen. De bijdrage van een beoordelingscriterium aan de eindwaardering moet in verhouding staan tot het belang van dat beoordelingscriterium.

Cesuur

De producteisen tav cesuur:

- De onderliggende systematiek die gebruikt is voor het bepalen van de cesuur is inzichtelijk.
- De cesuur is zodanig opgesteld dat de waardering en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en gedrag van de deelnemer minimaal op het niveau ligt dat voor een beginnend beroepsbeoefenaar noodzakelijk is.
- Er is sprake van een evenwichtige weging van (onderdelen van een) exameninstrument(en)

² Bijvoorbeeld: bij het recht afzagen van een plank moet worden beoordeeld hoe recht deze is afgezaagd, niet of het een mooie plank is.

die recht doet aan het belang van de betreffende kwalificatie-eisen.

Informatie

De informatie over het exameninstrument geeft alle betrokkenen inzicht in hoe het examen eruit ziet, hoe het wordt uitgevoerd en hoe het wordt beoordeeld. Deze informatie is aantoonbaar opgenomen als onderdeel van het exameninstrument:

- examenvorm (schriftelijk, mondeling e.d.),
- examenduur,
- cesuur (voor deel- en eindwaardering),
- afnamecondities,
- hulpmiddelen (wat is wel en niet toegestaan),
- beoordelingsinstrument,
- instructies en achtergrondinformatie voor deelnemer en examiner/beoordelaar.